

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра географії України
Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

для студентів

галузь знань 10 – Природничі науки
спеціальність 106 – Географія
освітній рівень бакалавр
освітня програма Економічна географія
вид обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 /2022
Семестр	V, VI
Кількість кредитів ECTS	8
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі:

Петрина Наталія Василівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України, доцент
Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент
Запотоцька Вікторія Анатоліївна, кандидат географічних наук, асистент кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» _____ (дата) 20__ р.
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» _____ (дата) 20__ р.

Київ – 2021

Розробники: **Петрина Наталія Василівна**, кандидат географічних наук, доцент
кафедри географії України, доцент

Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент
кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Затверджено
«26» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри географії України
 доц. Сергій УЛІГАНЕЦЬ

Протокол № 1 від «26» 08 2021 р.

Затверджено
«27» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри економічної та
соціальної географії

 проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 1 від «27» 08 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «30» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії доц. Наталія КОРОГОДА
(підпис)

«30» серпня 2021 року

1. Мета навчальної дисципліни «Географія України» – дати студентам знання про різноманітність природних умов і ресурсів, просторову організацію соціальної сфери і господарства в межах території України з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків природних, соціальних та економічних процесів і явищ; сформувати у студентів професійні навички та вміння для розв'язання спеціалізованих завдань та практичних проблем у професійній діяльності, прийняття самостійних рішень під час роботи в конкретних природних, суспільно-економічних та етнокультурних умовах, виховати потребу систематично поповнювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

2. Попередні вимоги до рівня знань студентів. Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Географія України» студенти повинні:

мати базові знання з курсів загальної геології, метеорології та кліматології, основ ґрунтознавства та географії ґрунтів, біогеографії, соціальної географії, географії населення та розселення, економічної географії, географії сфери послуг, транспорту і торгівлі тощо;

вміти аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між процесами і явищами, які призводять до формування різноманітних природних територіальних комплексів; аналізувати причини та оцінювати наслідки демографічних, міграційних, економічних і соціальних процесів в регіонах;

володіти сучасними методами пошуку і систематизації наукових документів та первинної обробки географічної інформації; елементарними навичками аналізу і синтезу географічної інформації, порівняльно-географічного аналізу.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Географія України» є складовою освітньо-професійної програми «Урбаністика та міське планування» підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» у галузях знань «Природничі науки» за спеціальністю 106 «Географія». Дисципліна «Географія України» є нормативною (обов'язковою) дисципліною і, відповідно до навчального плану, викладається студентам у V та VI семестрі (на третьому курсі) в обсязі 8 кредитів ECTS.

За змістом дисципліна «Географія України» поділяється на дві частини – фізичну географію України і економічну та соціальну географію України. Частина 1 – «Фізична географія України» – відповідно до навчального плану викладається студентам у V семестрі в обсязі 4 кредити ECTS. Дисципліна «Фізична географія України» включає огляд загальних особливостей природи території України за компонентами і більш детальні характеристики регіональних фізико-географічних одиниць – країн, зон, країв. Частина 2 – «Економічна та соціальна географія України» відповідно до навчального плану викладається студентам у VI семестрі в обсязі 4 кредити ECTS. Дисципліна «Економічна та соціальна географія України» присвячена вивченню суспільно-географічного положення України, її геополітичних та гео економічних пріоритетів; демографічної ситуації, міграційних процесів, розселення населення, регіональних ринків праці України; територіальної організації, регіональних диспропорцій та перспектив розвитку галузей промисловості, сільського господарства та сфери послуг України; соціальної сфери України; рівнів соціально-економічного розвитку, економічної та соціальної безпеки регіонів України; зовнішньоекономічних зв'язків України; суспільно-географічних макрорайонів України.

Під час вивчення дисципліни «Географія України» увага приділяється також формуванню важливих загальних та фахових компетенцій бакалавра географії – навичкам та вмінням планувати та здійснювати дослідження і звітувати про їхні результати, діяти професійно і толерантно в різних природних, соціально-економічних та етнокультурних умовах, зберігаючи природну та культурну спадщину України.

4. Завдання (навчальні цілі) вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів з особливостями природних умов та ресурсів території України, географічними закономірностями у їх регіональному прояві та поширенні (ФК 1, ФК 5);

- ▶ формування вмій та навичок використовувати отримані знання в географічних, геоекологічних дослідженнях території України (ЗК 4, ЗК 9, ФК 1);
- ▶ формування навичок та вмій, необхідних при виконанні компонентної та/або комплексної характеристики (та/або аналізу, оцінки) природних умов і ресурсів території України при розв'язанні прикладних завдань (ЗК 9, ФК 1, ФК 5);
- ▶ ознайомлення студентів з просторовою організацією соціальної сфери та господарства України з врахуванням причинно-наслідкових зв'язків соціальних та економічних процесів на державному і регіональному рівнях (ФК 9);
- ▶ формування у студентів вмій та навичок визначати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, розуміти та пояснювати стратегію її сталого розвитку (ЗК 1, ЗК 4, ЗК 9, ФК 1, ФК 9);
- ▶ формування у студентів вмій та навичок аналізувати соціально-економічні процеси в Україні, пояснювати особливості просторової організації її господарства, визначати шляхи вирішення проблем (ЗК 4, ЗК 9, ФК 1).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вмій; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.	Знати об'єктно-предметну сутність регіональної фізичної, економічної та соціальної географії, особливості природи та господарства території України за компонентами, природними регіонами та суспільно-географічними районами, зокрема:			
1.1	основні поняття та терміни, якими прийнято оперувати при характеристиці/аналізі/ оцінці природних умов та ресурсів території;	<i>Лекції / Самостійна робота</i>	<i>Виступи на семінарах/Тематичні контрольні роботи у формі тестів / іспит</i>	55%
1.2	основні просторові характеристики (якісні та кількісні) державної території України (розміри, конфігурація, географічне положення);	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
1.3	основні географічні закономірності в територіальному прояві природних умов в межах території України та в прояві властивостей природних компонентів	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
1.4	основні характеристики (якісні та кількісні) природних компонентів та природних умов в межах території України, природних (фізико-географічних) регіонів	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
1.5	основні риси та особливості суспільно-географічного положення України, її геополітичної стратегії та геоеконімічні пріоритети;	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
1.6	сутність і регіональні особливості демографічних, екістичних та міграційних процесів, регіональних ринків праці в Україні;	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>	<i>Виступи на семінарах/ Тематичні контрольні роботи у формі тестів / іспит</i>	
1.7	чинники та закономірності розміщення, територіальну організацію, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузей промисловості, сільського господарства та сфери послуг;	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.8	рівні соціально-економічного розвитку, конкурентоздатності, економічної та соціальної безпеки регіонів України;	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
1.9	історичні особливості господарського розвитку, демографічний, працересурсний потенціал, закономірності розміщення галузей виробництва і сфери послуг, рівень соціально-економічного розвитку, інвестиційні можливості, проблеми та перспективи розвитку суспільно-географічних районів України.	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
2.	Застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема:			
2.1	демонструвати знання та розуміння предметної області дисципліни при компонентній та/або комплексній характеристиці / аналізі / оцінці природних умов і ресурсів території України;	<i>Лекції / Самостійна робота / Індивідуальні завдання</i>		
2.2	розкривати причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ, які приводять до формування природних територіальних комплексів		<i>Виступи на семінарах/ Виконання індивідуальних завдань / Презентація і захист результатів виконаних завдань</i>	
2.3	розробляти комплексні фізико-географічні описи будь-яких територій (адміністративно-територіальних областей, природних регіонів, ін. територій) відповідно до практичних потреб;	<i>Самостійна робота / Індивідуальні завдання</i>		
2.4	виконувати пошук та опрацювання різних наукових документів (текстових та нетекстових), різномірної географічної інформації;			30%
2.5	демонструвати знання та розуміння предметної області дисципліни при компонентній та комплексній характеристиці / аналізі / оцінці демографічних, міграційних, економічних та соціальних процесів у їх взаємозв'язку;	<i>Лекції / Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
2.6	розкривати причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ, які зумовлюють формування суспільно-географічних систем;		<i>Виступи на семінарах/ Тематичні контрольні роботи у формі тестів / Іспит</i>	
2.7	розробляти комплексні суспільно-географічні описи одиниць адміністративно-територіального устрою відповідно до практичних потреб.	<i>Семінарські заняття / Самостійна робота</i>		
3.	Здатність застосовувати знання, вміння та навички при безпосередній та/або дистанційній взаємодії з іншими людьми, зокрема:			
3.1	спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;	<i>Лекції / Семінарські заняття</i>	<i>Виступи на семінарах/</i>	5%

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
3.2	демонструвати використання інформаційних і комунікативних технологій.	<i>/Самостійна робота / Індивідуальні завдання</i>	<i>Виконання індивідуальних завдань / Презентація і захист результатів виконаних завдань</i>	
4.	Здатність самостійно виконувати завдання та відповідати за результати своєї діяльності, зокрема:			
4.1	самостійно визначати, формулювати і вирішувати проблеми;	<i>Семінарські заняття / Самостійна робота / Індивідуальні завдання</i>	<i>Виступи на семінарах/ Виконання індивідуальних завдань / Презентація і захист результатів виконаних завдань Тематичні контрольні роботи / Іспит</i>	10%
4.2	самостійно планувати та виконувати пошук наукових документів, систематизацію та опрацювання географічної інформації, необхідної для підготовки до семінарських занять, а також розробки комплексних фізико-географічних описів територій;			
4.3	демонструвати наполегливість щодо виконання поставлених завдань і взятих зобов'язань;			
4.4	зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань, поєднувати критичність та самокритичність;			
4.5	дотримуватися інтелектуальної та академічної доброчесності.			

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчальної практики	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.1	2.2
	Програмні результати навчання										
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН 1)										+	
Застосовувати моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єктів і процесів географічної оболонки (ПРН 7)		+				+	+		+		+
Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН 8)										+	
Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН 10)	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в галузях предметної області урбаністичної географії (ПРН 12)	+					+	+	+			

Результати навчальної практики	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.1	2.2
Програмні результати навчання											
Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН 15)			+	+					+		+

Результати навчальної практики	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	3.1	3.2	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5
Програмні результати навчання												
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН 1)	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+
Застосовувати моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єктів і процесів географічної оболонки (ПРН 7)				+		+	+	+			+	+
Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН 8)			+		+			+			+	+
Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН 10)			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в галузях предметної області урбаністичної географії (ПРН 12)				+				+				
Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН 15)								+				

7. Схема формування оцінки. Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання тематичних контрольних робіт, доповідей на семінарських заняттях, виконання творчих самостійних робіт, підготовки презентацій, участі в дискусіях, іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.9 (знання)** – до 55%;
- ✓ результати навчання – **2.1 – 2.7 (вміння)** - до 30%;
- ✓ результати навчання – **3.1 (комунікація)** – до 5%;
- ✓ результати навчання – **4.1 (автономність та відповідальність)** - до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів

Дисципліну «Географія України» студенти вивчають впродовж двох семестрів, при цьому загальна дисципліна поділяється на дві частини – фізичну географію України (V семестр) та економічну і соціальну географію України (VI семестр). В рамках кожної з цих частин рівень

досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається шляхом організації поточного, тематичного та підсумкового контролю у формі двох іспитів.

Частина 1 «Фізична географія України» дисципліни «Географія України» складається з двох змістових частин, кожна з яких завершується тематичною контрольною роботою, та передбачає підсумковий контроль у формі іспиту. Протягом всього періоду вивчення дисципліни здійснюється поточний щотижневий контроль виконання студентами індивідуальних завдань та самостійної роботи. *Поточний контроль* здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня засвоєння знань та підготовленості студента до виконання конкретних завдань з дисципліни. За завдання, виконане пізніше визначеної дати, оцінка може бути знижена.

За оцінками поточного контролю та за результатами контрольних робіт виставляється сума балів за окрему змістову частину. За **кожну змістову частину** студент може отримати **до 30 балів** (з них по 20 балів – за результатами поточного контролю і максимум по 10 балів – за результатами контрольної роботи). Таким чином, за **дві змістові частини (1 та 2)**, передбачені програмою, студент може отримати **до 60 балів**.

Студентам, які за обидві змістові частини набрали сумарно меншу кількість балів, ніж **критично-розрахунковий мінімум (30 балів)**, для отримання допуску до іспиту необхідно виконати передбачені програмою індивідуальні завдання повторно (але з іншим варіантом завдання) та/або виконати самостійне завдання (наприклад, підготовка реферату).

Підсумковий (семестровий) контроль знань студентів з дисципліни – письмовий іспит у формі тестування. Максимальна кількість балів за результатами екзаменаційного тестування – **40**.

Частина 2 – «Економічна та соціальна географія України» – складається з двох змістових частин, кожна з яких завершується тематичною контрольною роботою, та передбачає підсумковий контроль у формі іспиту. Протягом всього періоду вивчення дисципліни здійснюється поточний щотижневий контроль виконання студентами завдань семінарських занять та самостійної роботи.

За оцінками поточного контролю та за результатами контрольних робіт виставляється сума балів за окрему змістову частину. За **кожну змістову частину** студент може отримати **до 30 балів** (з них до 15 балів – за результатами поточного контролю і максимум 15 балів – за результатами контрольної роботи). Таким чином, за **дві змістові частини (3 та 4)**, передбачені програмою, студент може отримати **до 60 балів**.

Студентам, які за обидві змістові частини набрали сумарно меншу кількість балів, ніж **критично-розрахунковий мінімум (30 балів)**, для отримання допуску до іспиту необхідно виконати самостійне завдання (підготовка реферату або аналітично-розрахункового завдання).

Підсумковий (семестровий) контроль знань студентів з дисципліни – письмовий іспит у формі тестування. Максимальна кількість балів за результатами екзаменаційного тестування – **40**.

7.2. Організація оцінювання

Підсумкова оцінка з дисципліни формується як сума балів, отриманих: 1) за виконані впродовж семестру завдання та контрольні роботи (максимум 60 балів) та 2) за письмову екзаменаційну роботу (максимум 40 балів).

Умовою позитивної підсумкової оцінки з дисципліни є отримання студентом не менше 60 балів. При отриманні підсумкової кількості балів 60 і вище студенту виставляється відповідна оцінка.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно	90-100
Добре	75-89
Задовільно	60-74
Незадовільно	0-59

8. Тематичний план навчальної дисципліни «Географія України»

	Тема	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Частина 1. Фізична географія України				
1.	Державна територія України та її основні просторові характеристики. Державний кордон України	2	4	2
2.	Загальні риси будови надр в межах території України. Сучасна геодинаміка	2	4	10
3.	Рельєф території	2	4	10
4.	Кліматичні умови території України	2	4	10
5.	Моря та внутрішні води України	6	2	2
6.	Ґрунтовий покрив України. Рослинність і тваринний світ	4	4	10
7.	Несприятливі природні процеси і явища та особливості їх територіального прояву	2	2	2
8.	Ландшафти та фізико-географічне районування території України	6	2	2
9.	Регіональні геоекологічні проблеми України		2	10
10.	Природні території України з охоронним статусом	4	2	2
	<i>Всього</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>60</i>
Частина 2. Економічна та соціальна географія України				
11.	Вступ. Суспільно-географічне положення та геополітичні стратегії України	2	2	4
12.	Демографічна ситуація та розселення населення в Україні	4	4	10
13.	Географія галузей соціальної сфери України	6	6	10
14.	Соціальний розвиток та соціальна безпека в регіонах України	2	2	4
15.	Географія галузей промисловості та сільського господарства України	8	8	14

16.	Економічний розвиток та зовнішньоекономічні зв'язки України	2	2	4
17.	Суспільно-географічне районування України	6	6	14
	<i>Всього</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>60</i>
	<i>Всього з дисципліни</i>	<i>60</i>	<i>60</i>	<i>120</i>

Загальний обсяг – 240 год., в тому числі:

лекцій – 60 год.,

семінарських занять – 60 год.,

самостійна робота – 120 год.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Частина 1. «Фізична географія України»

Основні текстові джерела:

1. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К.: Знання, 2003 (2005, 2006).
2. Петрина Н.В. Географія України. Частина 1. Фізична географія України: Навчально-методичний посібник. – К.: РВЦ ЗСУ, 2021.

Додаткові текстові джерела:

3. Багрова Л. А., Боков В. А., Багров Н. В. Географія Крима: Учебное пособие. – К.: Либідь, 2001.
4. Вишневський В.І. Річки і водойми України. Стан і використання. – К.: Віпол, 2000.
5. Географічна енциклопедія України. В 3-х т. – К.: Українська енциклопедія, 1989 – 1993.
6. Екологічна енциклопедія. У 3-х т. – К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006 – 2008.
7. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / За ред.. М. Д. Гродзинського та М. П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003.
8. Клімат України / За ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. – К.: Вид-во Раєвського, 2003.
9. Петрина Н. В. Заповідна справа: Конспект лекцій у схемах і таблицях. – К.: Центр ІТ, 2007.
10. Рельєф України: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Стецюка. – К.: Слово, 2010.
11. Червона книга України. Рослинний світ. – К., 2009.
12. Червона книга України. Тваринний світ. – К., 2009.
13. Шувар І. А., Гудзь В. П., Шувар А. І. Особливо небезпечні рослини України: Навчальний посібник. – К.: «Центр учбової літератури», 2017.

Картографічні джерела інформації

14. Геологія і корисні копалини України: Атлас. –К.: ДП «Такі справи», 2001.
15. Загальногеографічний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2004.
16. Комплексний атлас України. . – К.: ДНВП «Картографія», 2005.
17. Національний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2007.
18. Океанографічний атлас Чорного та Азовського морів. – К.: ДУ «Держгідрографія», 2009.
19. Краєзнавчі атласи адміністративних областей України.

Частина 2. «Економічна та соціальна географія України»

Основні текстові джерела:

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: Реальний сектор економіки. Навчальний посібник. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. 376 с.
2. Мезенцева (Провотар) Н.І., Мезенцев К.В. Економічна і соціальна географія України. Навчально-методичний посібник. К. ВПЦ „Київський університет”, 2010. 239 с.
3. Мезенцева (Провотар) Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України. К.: ВПЦ „Київський університет”, 2000. 228 с.
4. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева (Провотар) Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. К.: Прінт сервіс, 2014. 132 с.

Додаткові текстові джерела:

5. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. К., 2009. 346 с.
6. Дністрянський М.С. Геополітика : навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 435 с.
7. Дністрянський М.С. Політична географія України : навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 346 с.
8. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 344 с.
9. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. Т.: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. 331 с.
10. Мезенцев К.В., Мезенцева (Провотар) Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів : навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 190 с.
11. Мезенцева (Провотар) Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір: Монографія. К.: ДП «Прінт Сервіс», 2018. 136 с.
12. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. Гендер і географія в Україні: Монографія. К.: Ніка-Центр, 2013. 194 с.
13. Мезенцева (Провотар) Н., Трусій О.М. Продовольча безпека в регіонах України: сутність, індикатори, територіальна диференціація. Економічна та соціальна географія. 2017, Вип. 77. С. 61-70.
14. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К.: Знання, 1998. 415 с.
15. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. К.: Інститут географії НАН України, 2009. 300 с.
16. Підгрушний Г.П., Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І. Просторово-часові аспекти економічних трансформацій в регіонах України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія географічні науки, 2015, №2. С. 4-13.
17. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2005. 498 с.
18. Руденко В. П., Руденко С. В. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності: Монографія. Чернівці : ЧНУ, 2014. 248 с.
19. Смаль І. Економічна і соціальна географія України: Навчальний посібник. – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 287 с.
20. Соціальна географія: Підручник / За ред. Л. Немець та К. Мезенцев. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.

21. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник / За ред. О.І. Шаблія. Л.: Світ, 2000. 679с.
22. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін. Монографія. За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. К.: Фенікс, 2017. 438 с.
23. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. 384 с.
24. Mezentsev K., Pidgrushnyi G., Mezentseva (Provotar) N. Challenges of the Post-Soviet Development of Ukraine: Economic Transformations, Demographic Changes and Socio-Spatial Polarization. Understanding Geographies of Polarization and Peripheralization. Henn S., Lang T., Sgibnev W., Ehrlich K. (eds). New York: Palgrave Macmillan, 2015. P. 252-269.

Картографічні джерела інформації

25. Комплексний атлас України. . К.: ДНВП «Картографія»,2005.
26. Національний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2007.